

JØRLUNDE KIRKEGÅRD
FREDERIKSSUND PROVSTI

HELHEDSPLAN FOR JØRLUNDE KIRKEGÅRD

Indledning

I Helhedsplan for Jørlunde kirkegård indgår følgende materiale :

- en registrant af den eksisterende kirkegård i 2011,
- en plejeplan over den nuværende kirkegård med foreløbige ændringer indarbejdet
- en udviklingsplan for kirkegården.

Helhedsplanen omfatter alle ovennævnte dokumenter og er udarbejdet i perioden 2009-2011.

I arbejdet med helhedsplanen har deltaget kirkeværge Erling Kristensen og kirkegårdsleder for Frederikssund kirkegårde Judith Pearce samt undertegnede landskabsarkitekt Charlotte Skibsted som rådgiver for Jørlunde menighedsråd.

Kirkeværgen har underrettet Jørlunde menighedsråd undervejs, og der har været afholdt et borgermøde med sognets beboere d. 21.feb.2011 med meget stor deltagelse og interesse for kirkegårdens udvikling.

Der er i denne periode 2009-2011 tilknyttet eksternt anlægsgartnerfirma til varetagelse af graverarbejdet på kirkegården, men Frederikssund kirkegårdsleder har forestået gravregistrering og selve begravelsen eller nedsætning af urner.

Kortmateriale og eksisterende forhold

Der foreligger følgende kortmateriale for kirkegården ved start på helhedsplanarbejdet :

- gravkort med fuld nummerering af alle kistegrave dateret 1983 benævnt *Gravstedskort* udarbejdet af kirkegårdsarkitekten Breinholdt Nielsen Sorø.
- Registreret gravstedskort med alle gravsteder værende i brug indtegnet udarbejdet af daværende kirkegårdsrådgiver for Helsingør Stift Torben Micheelsen i 1994.

I feb. 2011 er kirkegårdens gravsteder gennemgået på stedet og med grøn farve er der registreret de synlige grave på Micheelsens kirkegårdskort.

Efterfølgende har kirkeværgen gennemgået gravstedsprotokollen og grave, der vides værende i brug efter denne er indtegnet på nyt kort af eksisterende grave dateret nov. 2011.

Der er i dag ca. 2800 sogneboere til Jørlunde kirkegård.

Der er gennemsnitligt 15 døde pr. år, heraf bisættes langt de fleste, og begravelser sker næsten udelukkende i eksisterende gravsteder som 2. begravelse i gravstedet. Der ned-

sættes 5-7 urner i den anonyme fællesgrav.
Fredningstiden for kiste er 20 år.

Jørlunde menighedsråd arbejder i øjeblikket med afklaring af, hvorledes graverfunktionen skal betjenes i fremtiden.
Disse overvejelser indgår ikke i arbejdet med helhedsplanen.

Kirkegårdens eksisterende gravforhold

Af gravstedsregistreringen i 2011 ses, at der er meget ledigt gravstedsareal på kirkegården.

Der er til rådighed i alt 1955 kistegrave ifølge gravsteds – nummerkortet, der er i dag Ca. 390 kistegrave i brug, hertil urnegravene nord for kirken og den anonyme urnefællesgrav også nord for kirken.

Der er intet plejehjem i Jørlunde, og der er ikke planlagt væsentligt befolkningstilvækst i Jørlunde sogn.

Kirkegårdens samlede areal indenfor mure og stengærde er ca. 6800 m².

I dag ligger mange nye kistegrave på kirkegårdens sydligste, som afsluttes af den sydlige kirkegårdsmur.

Urnegrave i græs ligger vest for kirken i små opdelte arealer, og traditionelle urnegravsteder med hække ligger nord for kirken op mod muren her.

Der ligger et meget gammelt familiegravsted nord for kirken helt tilbage fra 1727, i dag ejet af en svensk familie. Gravstedet er i brug i dag, og besøges årligt. Kirkeværgen er i kontakt med den svenske gravstedsejer.

Herudover er der grave især lige syd for kirken med bevaringsværdige gravminder, udpeget ved gravminderegistrering af muséet Færggården i Jægerspris.

Konklusion på gravstedssituationen i henhold til ovennævnte er, at hvis der ikke nu arbejdes bevidst med en helhedsplan vil Jørlunde kirkegård om ca. 10 år have gravsteder beliggende i kirkegårdens sydligste del, og urnegrave og anonym urnefællesgrav beliggende nord for kirken. Det øvrige og langt det største areal vil være tomt for grave.

Kirkegårdens areal er i dag for stort til det gravbehov, som findes i dag og i fremtiden, hvis den nuværende begravelsesform med ligbrænding fortsætter.

Kirkegårdens visuelle udtryk

Kirkegården er omkranset af muren kampestensmur med teglafdækning mod nord, Af kalket kampestensmur med teglafdækning på den nordvestlige gamle mur, herefter er resten af den vestlige nyere mur af røde tegl med teglafdækning, ligesom muren mod syd. Den østlige mur er et kløvet kampestensgærde tørsat og delvist overgroet med efeu.

Der er lågeadgang ved kapellet mod nordvest – hovedindgangen, desuden låge i det nordøstlige hjørne, og låge i det østlige stengærde ud til en materialeplads.

Alle mure giver kirkegården en meget smuk og karakterfuld indramning.

I grænsen mellem gamle og nye mure aflæses den seneste kirkegårdsudvidelse. I dag er kirkegården næsten kvadratisk ca 78 x 87 m , men oprindeligt har kirkegården været et smalt rektangulært kirkegårdsanlæg.

Den oprindelige sydlige mur før udvidelsen er fjernet ved udvidelsen, noget der aldrig kunne være sket i dag. Formodentlig vil fundamenterne hertil være at finde i gangen under terræn.

I kirkegårdens nordvestlige hjørne ligger nabobebyggelsen helt tæt op til kirkegården, og her er kirkegårdsmuren helt grænsende op til den private have. Det er meget smukt med de gamle huse helt tæt på kirkegårdsmuren. Et meget gammelt karaktertræk er her bevaret.

Kapellet ligger udenfor kirkegården med er bygget ind i den nordlige kirkegårdsmur ved hovedindgangen til kirkegården.

Her er et utidsvarende vanskeligt trappeanlæg og omgivelser pop til kapellet som bør restaureres. Det er kommunalt ejet jord, men det er ikke en smuk løsning til det fine låge –og murparti, som findes her.

Indgangen op til våbenhuset har en chausséstensbelægning.

Den anonyme urne - fællesgrav er centralt placeret foran kirken mod nord.

Gravstederne ligger i øst-vestorienteret retning i opdeltede områder med et fortløbende nummersystem.

Der er i dag få store træer på kirkegården, bøg, ask, ceder, taks, og ahorn. Fornyligt er der ryddet udgåede store hængeask.

Ved granskning af de gamle kort sammenholdt med de kulturhistoriske spor, der kan aflæses spredt på kirkegården, har Jørlunde kirkegård tidligere været en meget smuk kirkegård med mange store gravsteder og meget fine gravminder. Også den gamle beplantning har været karakterfuld, kirkegården bærer præg af, at det har været et rigt sogn med fin kirkegårdskultur.

Det er der også i dag, der er stærke arkitektoniske elementer, som stadig findes og fortæller historien.

Det er dels i selve ændringen af gravstedssituationen med de mange ledige grave og det forhold, at kirkegården gennem nogen år har været forsømt rent gartneris, som giver kirkegården det kedelige udtryk.

Der er der de seneste år påbegyndt en oprettelse af den situation, og ved en ekstra indsats i de kommende år vil der være rettet op på den situation, og der kan skabes en meget smuk og frodig kirkegård omkring den lille kirke.

Kirkegårdens plejeplan

Det generelle indtryk af kirkegården er, at den fremtræder i en overgangssituation, her er lange stier, spredte græsarealer, græsplæner, ledige græsfelter ved udløbne grave, perlestensbelægnings på stier og flader, og gravsteder med hække, der ligger samlet i rækker eller spredt i arealet.

Selvom det ikke ser godt ud på skrift, fremtræder kirkegården ikke velpasset, fordi der

er så mange gartneriske aktiviteter som ikke udføres, eller som er ved at blive udført, men har manglet længe. De mange ledige grave og spredte gravsteder hjælper heller ikke med til at kirkegården se velordnet ud og en del gamle gravsten står i depot, og afventer nye placering.

Den nuværende situation, hvor der arbejdes ihærdigt med at borttage hække fra ledigt gravareal, og anlægge spredte nye græsarealer i stedet for perlestensarealer er et godt initiativ, men det er ikke tilstrækkeligt til, at få kirkegården til at se gartnerisk velpas-set ud.

Denne plejeplan, som menighedsrådene nu efter nyligt vedtagen lovgivning er blevet pålagt på landsplan at udføre for deres kirkegård kommer Jørlunde kirkegård meget til hjælp.

Derfor anbefales, at den plejeplan kirkegården fremtidigt vedligeholdes efter fra star-ten får tilført visse vigtige nyanlæg, fordi det vil være urentabelt blot at fortsætte den vedligeholdelse, som udføres i dag. Den er både dyr og arbejdskrævende og resultatet er ikke tilfredsstillende.

Derfor anbefales det, at plejeplanen får de foreskrevne ændringer snarest muligt, og at plejeplanen herefter udføres sammen med retningslinjerne i udviklingsplanen, så der over en årrække (ca. 20 år) vil fremstå en kirkegård, som de angivne planer i hel-hedsplan lægger op til.

Plejeplanen tager udgangspunkt i følgende startopgaver snarest muligt :

- Omlægninger af græsarealer og udvidelse af græsarealer, ved at inddrage per-lestensstier, øge græsfladen ved kirken,
- Plante nye træer, som skal bruge mange år for at udvikle sig
- Plante solitære buske, anlægge løgplæne
- Fjerne dårlige gravstedshække og plante nye sunde hække, som passes for-skriftsmæssigt
- Opstille bevaringsværdige gravsten i kirkegårdens vestlige afsnit, så de ikke i mange år endnu bare står i depot.

Hvis dette arbejde kunne ske indenfor de næste par år vil der kunne udføres en for-nuftig plejeplan af Jørlunde kirkegård.

Det økonomiske overslag til denne opstart til en fornuftig pleje af kirkegården vil kræve et budget, der helt præcist er afsat til disse arbejder.

Det er muligt, at en del af det kan gøres ved en dygtig graverindsats, hvis der er særlig bevilling afsat til at udføre dette arbejde. Det vil ikke være muligt ved alm. dagligt graverarbejde at anlægge de nyanlæg, der skal til at gennemføre en fornuftig plejeplan. Det vil i perioder kræve ekstra bemanning udover den daglige graver-funktion. De nyanlæg, der skal til, for at etablere en fornuftig rationel plejeplan er anlægsopgaver, og når de er udført vil graveren kunne pleje anlæggene i h.t. pleje-planen.

Som det p.t. fungerer med den private anlægsgartnerordning vil det ikke kunne ske de nyanlæg, som giver den rationelle pleje, med mindre der udarbejdes projekt her-for, og at dette arbejde følges op ved tilsyn og koordinering efterfølgende.

Der skal en hel bevidst handling og planlægning til at starte plejeplanen op med de foreskrevne nyanlæg og ændringer, ellers vil resultatet ikke nås.

Derfor anbefales en budgettering fremover, der giver mulighed for at Jørlunde kirkegård kan få det gartneriske løft, som plejeplan og udviklingsplanen lægger op til.

Udviklingsplanen

Kortet for udviklingsplanen :

Gravstedsnumre bevares uændret selvom nummereringen over gravsteder i brug er springende i nummereringen, fordi mellemliggende grave i rækkerne er ledige p.t. Der ændres ikke på gravnummereringen i udviklingsplanen, og der skal ikke justeres i nummereringen fremover selvom, der kommer langt færre gravsteder.

Fordelen ved at bevare det gamle gravkortsnummerering fra 1982 er, at denne nummerering hænger sammen med gravstedsejernes gravstedsbreve, så når der refereres udefra kommende til et gravnummer vil det altid kunne findes i udviklingsplanens kort. Det er et meget grundigt gravstedskort at arbejde videre med.

Alle mellemliggende grave, som i dag er ledige eksisterer fortsat på kort og i protokol, indtil menighedsrådet beslutter sig for nyt gravkort og evt. nyt nummersystem i forbindelse med en omfattende digitalisering, men forså vidt vil der i årtier frem kunne administreres efter det nuværende nummersystem.

For overskueligheden af den nye udviklingsplan er der til administrering af denne aftalt indarbejdet en litra – inddeling fra A til K, som kirkegårdsadministrationen benytter i sin driftsplanlægning af kirkegården, denne bogstavs - inddeling har ikke direkte noget med gravsteder, der er i brug at gøre, fordi disse gravsteder ikke ændrer status / udseende, selvom omgivelserne udenom disse gravsteder ændres med hensyn til andet landskabeligt udtryk.

Ny grave, der fremover tages i brug, vil bevare nummersystemet fra 1982 uanset om det er urne – eller kistegrav, men selve gravens udtryk vil relaterer sig til de nye vedtægter for kirkegården og dermed efterfølgende de nye servitutter, der pålægges hvert af de respektive nye litra - inddelinger.

F. eks. vil nyt gravsted i afd. K blive urne – eller kistegrav i græs med monument / gravminde opstillet i græsset, og med kun blomsterplantning ved gravmindet i det areal, der fremgår af servitutten. Samtidig vil gamle gravsteder i brug i f.eks. afd. K fortsat henligge med individuel hække og tilplantning indenfor hækken, som gravstedsejeren har bestemt det.

Gravstedsområderne i udviklingsplanen beskrives i efterfølgende afsnit.

AFDELING A – område for traditionelle urnegrave nord for kirken og urnefællesgraven

Omfatter gravnumrene 111 – 244

Urnegravsteder 101-280 anlægges individuelt i takt med behov.
Gravstederne indrammes med hæk, som kirkegården leverer, planter og vedligeholder.
Gravsteder, der ikke er i brug henligger som græsplæne, gange kan være anlagt i græs.

Urnefællesgraven bevares i græs, indrammes på de 3 sider af lav buksbomhæk med indgang.
Der skal kun være stenbelagt hovedsti i denne afdeling, der anlægges græs ud til 100 cm fra mur og i alle tilovers arealer.

Gravstedet nr. 201-209 er i brug, fredning af gravstedet må overvejes, når fredningstiden er udløbet. Gravstedet er meget gammelt, oplyst at være fra 1641. Gravstedsejeren bor i dag i Sverige.

AFDELING B – område øst for kirken

Omfatter gravnumrene 231 – 470

I denne afdeling er der traditionelle gravsteder i brug, som bevares uændret. Der anlægges få nye gravsteder i dette gravområde, og der kan genbegraves i eksisterende gravsteder. Eksisterende gravsteders fredningstid kan forlænges.
Gangene nedlægges som stenbelægning, der anlægges samlet græsplæne ud mod randplantning, hvor der plantes 2 nye egetræer.
Græsset i randplantningsarealet, som optager gravnumrene 246 – 470, kan holdes med f.eks. 6 årlige klipninger, men græsset i resten af arealet omkring gravsteder i brug vedligeholdes som alm. pæn græsplæne.
Mod gang klippes græsset som alm. græsplæne i 1 m's bredde, græskanter skal stå præcist.

AFDELING C – område umiddelbart syd for kirken

Omfatter gravnumrene 281-282 udfor kirkens kor, gravrækken 621 – 631, og fra 641 – 971

Der bevares gravsteder i brug, indtil fredningstiden er udløbet.
Der anlægges ikke nye grave indenfor gravnumrene : 641 – 647, 661-667, 681-686, 701-707, 721-727, 741-747, 761-767, 781-787, 801-807, 821-827, 841-847, 861-867, 881-887, 901-907, 921-971 sidstnævnte indgår i randplantning. Gravsted nr. 281-282 op mod koret bevares som gravsted.

Idéen med gravområde C er at, der er græs omkring kirken og helt tæt på denne, og i dette græs ligger der gravsteder og stået gamle bevaringsværdige gravminder. I ovenstående område tæt på kirken anlægges alle stier og ledige gravsteder i samlet græsplæne, hvor gravsteder i brug indgår. Man går på græsset frem til sit gravsted.

Der kan nedsættes kister eller urner i de gravsteder, der er i brug i ovenstående gravområde, hvis gravstedsejeren ønsker dette, ligesom gravstederne kan fornys. I dette område vil særligt bevaringsværdige gravsteder og gravminder forblive,

der hvor gravminderne står i dag. Disse gravminder flyttes ikke. Der anlægges græsplæne i alle ledige gravsteder og på alle gravsteds gange. Der friholdes et lille græsareal omkring de bevaringsværdige gravminder, så der ikke fremkommer langt græs op omkring gravminderne. Hække omkring gravsteder, der er i brug bevares, der skal altid være sunde hække.

Afdeling C skal have højt plejeniveau, så arealet fremtræder velplejet.

AFDELING D - område med traditionelle gravsteder og stenbelagte gravsteds gange

Omfatter gravnumrene 648 – 651, 668-671, 688-693, 708-711, 728-731, 748-751, 768-771, 788-791, 808-811, 828-831, 848- 851- 868-871, 888- 891, 980-911, og det store afsnit 1141 – 1411

Idéen med gravområde D er, at her ligger gravsteder traditionelt med smalle gange og rygvendte grave. Her kan anlægges nye grave. Dette gravområde bliver på lang sigt et aktivt gravstedsområde. Selvom der bliver flere urnenedsættelser end kistebegravelser fremover ændres gravstørrelserne ikke i dette gravområde.

Urnegravsteder kan anlægges i enkelt –kistegrave, som aflangt smalt gravsted. På den måde sikres, at forholdet mellem gang og gravsteder bevares uændret. Evt. ledige gravsteder i område D tilplantes med stedsegrøn dækkende bundplantning, som passes af kirkegården, indtil gravstedet tages i brug. Det er vigtigt, at gravområde D har et dækkende plantningsmæssigt udtryk uanset om gravsteder er i brug eller er ledige.

Der bevares gravsteder i brug, indtil fredningstiden er udløbet. Der kan nedsættes kister eller urner i de gravsteder, der er i brug i ovenstående gravområde, hvis gravstedsejeren ønsker dette, ligesom gravstederne kan fornys. Der anlægges nye urne – og kistegrave i afdeling D, gravstørrelsen er en kistegrav også selvom, det er en urne, der nedsættes. Gravstørrelsen vil bevares som enkeltgravsted, hvis der ønskes et urnegravsted.

Afdelingen vil fremover være den afdeling, der fremtræder som traditionelt kirkegårdsafsnit med individuelle gravsteder og gange. Der er kun perlestensbelægning på hovedgange. Øvrige gravsteds gange anlægges i græs. Nye gravsteder anlægges ikke med perlesten.

AFDELING E - område med traditionelle gravsteder i kirkegårdens sydligste beliggenhed

Omfatter gravnumrene 1161 – 1955

Idéen med dette område E er, at her ligger gravsteder, der er i brug til de udløber, og de kan forlænges i fredningstid, hvis dette ønskes, og der kan genbegraves.

Men der anlægges **ikke** nye gravsteder fremover i område E.

I dag ligger der mange nye grave her, så der vil i rigtig mange år være mange grave i området.

Det er den langsigtede plan for denne afdeling, at der ikke skal være nye gravsteder, og at arealet fremover langsigtet udvikles til omkransende græsplæne med randplantningens træer.

Der kan nedsættes kister eller urner i de gravsteder, der er i brug i ovenstående gravområde, hvis gravstedsejeren ønsker dette, ligesom gravstederne kan fornys.

AFDELING F – område med græsplæne i kirkegårdens sydvestlige hjørne

Her har ikke været nedsat kister eller urner, og afdelingen benyttes ikke til grave, men skal bevares som græsplæne med randplantning. Området kan vedligeholdes med 6 årlige græsklipninger.

AFDELING G – område udfor redskabsskur

Omfatter gravnumrene 1061- 1064, 1081 – 1129

Idéen med gravområde G er at her fremover, når grave er udløbende skal være græsplæne med solitære træer.

Der bevares gravsteder i brug, indtil fredningstiden er udløbet.

Der kan nedsættes kister eller urner i de gravsteder, der er i brug i ovenstående gravområde, hvis gravstedsejeren ønsker dette, ligesom gravstederne kan fornys.

Der kan anlægges traditionelle gravsteder i gravnumrene 1121-1129, hvis dette ikke sker, henligger denne gravrække i den fælles græsplæne.

Der anlægges **ellers ikke** nye gravsteder i denne afdeling. Det er den langsigtede plan for denne afdeling, at eksisterende gravsteder henligger omgivet af græsplæne med fælles beplantning.

AFDELING H – midterområde mod vest på kirkegården

Omfatter gravnumrene 501-511, 521-531, 541-551, 561-571, 581-591.

Der bevares gravsteder i brug, indtil fredningstiden er udløbet.

Der kan nedsættes kister eller urner i de gravsteder, der er i brug i ovenstående gravområde, hvis gravstedsejeren ønsker dette, ligesom gravstederne kan fornys.

Der anlægges **ikke** nye kiste / urnegrave i traditionelle gravsteder.

Der kan anlægges ny anonym urne-fællesgrav i afd. H.

Området bevares som fælles plæne med fælles randplantning.

Der plantes nye træer her – kvædetræ og hvidtjørn, samt eg.

AFDELING K – området i kirkegårdens nordvestlige hjørne

Omfatter gravnumrene 301- 320, 321-340, 341-360, 361-380 og 401-415

Der bevares gravsteder i brug, indtil fredningstiden er udløbet.
Der kan nedsættes kister eller urner i de gravsteder, der er i brug i ovenstående gravområde, hvis gravstedsejeren ønsker dette, ligesom gravstederne kan fornys.

Udtrykket af dette gravstedsområde er grave til urner og kister i græs med eller uden gravminde. Gravmindet kan være individuelt – opretstående eller nedliggende, og gravstedsejeren må plante i et felt på max. 1 m² foran gravmindet.

Der anlægges kistegrave i græs i gravnumrene 401-415 med eller uden gravminde. Der vil ikke være individuel tilplantning på graven, gravene er planlagt til kiste –eller urnegrave i græs. Gravstørrelsen også for urner er en kistegravstørrelse.

Der anlægges kun kiste –og urnegrave i græsplæne med eller uden gravminde.

Området bevares som fælles plæne med fælles randplantning.

PLANTEPLAN for fællesplantninger og hække på kirkegården.

Kirkegården skal fremover have stor frodighed i fælles træagtige plantninger, samtidig med, at de smukke kig til landskabet mod syd og sydøst bevares.

Der plantes nye løvtræer og få grupper med blomstrende buske i randplantning i kirkegårdens østlige –og vestlige sider, uden at udsigten mod vest sløres.

Der plantes ege –og rønnebærtræer, i sorterne :

Quercus robur stilkeg, Sorbus mugeottii seljerøn, Sorbus aucuparia alm. røn, Cydonia oblonga pærekvæde, og surkirsebær som typen Kellers samt taks Taxus baccata og kristtorn i flere sorter.

Buskeplantningen udføres med bærmispel Amelanchier Laevis, kornel – arter som Cornus mas og Cornus Kousa.

Der anlægges løgplæner, når der er etableret sammenhængende græsflader i de afdelinger, med botaniske krokus – sorter i græsflader, og med porcelænshyacinth og pinselilje efter særlig løgplan.

Da thuja gror godt på kirkegården udføres gravstedshække dels med thuja, og takshække plantes som adskillende hæk i de respektive gravafdelinger, hvor dette fremgår af planteplanen. Taxus baccata anvendes.

Følgende fælles bundplantninger til ledige gravsteder er drøftet :

Bergenia – sorter kæmpestenbræk, Geum –sorter nellikerod-sorter, Alchemilla – løvefodsorter, Omphalodes verna blå kærminde, Calamintha nepeta, myntesort.

Desuden Vinca minor, blå vintergrøn og Waldsteinia tenata guldjordbær

GRÆSPLAN for kirkegården

Græs anlægges efter en samlet græsplan. Små græslodder, der er etableret ved

ledige gravsteder omlægges sammen med den fælles græsplan, så der opnås græsflader der er nemme at vedligeholde fremover.

NYE GRAVSTØRRELSER

Nye kistegravsteder anlægges 1.50 m bredde og 3.0 m lange, som optimal størrelse. Bredden kan gå ned til 1.3 m hvis der er nabogravsteder i brug.

Urnegrave i græs anlægges i størrelsen 1.3 x 1.5 m (bredden følger kistegravstørrelsen).

Veksø d.14.11.2011
Charlotte Skibsted